

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา มุ่งสร้างรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน
หัตถการราษฎร์รังสฤษดิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชำนาญ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสาร
ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. บริบทของโรงเรียนหัตถการราษฎร์รังสฤษดิ์
2. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.1 ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.2 กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.3 องค์ประกอบในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.4 แผนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
 - 3.1 ความหมายของการจัดสนทนากลุ่ม
 - 3.2 กระบวนการสนทนากลุ่ม
 - 3.3 องค์ประกอบของการจัดสนทนากลุ่ม
 - 3.4 ขั้นตอนในการจัดสนทนากลุ่ม
 - 3.5 หน้าที่ต่างๆของบุคลากรในการสนทนากลุ่ม
4. วงจร PDCA
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
6. กรอบความคิดในการวิจัย

บริบทของโรงเรียนหัตถการราษฎรรังสฤษฎ์

โรงเรียนหัตถการราษฎรรังสฤษฎ์ เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 2 ตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

โรงเรียนหัตถการราษฎรรังสฤษฎ์เปิดทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปี พ.ศ. 2505 และในปี พ.ศ. 2508 โรงเรียนได้เข้าโครงการมัธยมเพื่อการพัฒนาชนบท (มพช. รุ่นที่ 2) จากนั้นในปี พ.ศ. 2536 โรงเรียนได้เริ่มเปิดทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในปีการศึกษา 2547 โรงเรียนหัตถการราษฎรรังสฤษฎ์มีนักเรียนจำนวน 602 คน ข้าราชการครู 28 คน นักการภารโรง 2 คน มีอาคารเรียน 2 หลัง แบบ 216 (ต่อเติม) จำนวน 16 ห้องเรียน โดยต่อเชื่อมกับอาคาร 216 ค หลังเดิม มีอาคารเรียนชั่วคราว 2 หลัง โรงฝึกงาน 2 หลัง หอประชุม 1 หลัง ห้องน้ำห้องส้วมนักเรียนจำนวน 3 หลัง บ้านพักครู จำนวน 11 หลัง และบ้านพักนักการภารโรง จำนวน 2 หลัง

สภาพสังคมโรงเรียน ตั้งอยู่ในเขตตำบลสามง่ามท่าโบสถ์ มีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคและสวัสดิการ โรงเรียนได้รับความร่วมมือในการระดมทรัพยากรในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนจากชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ประชาชนยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณีทางศาสนา

สภาพเศรษฐกิจ ชุมชนในเขตเทศบาล มีการประกอบอาชีพหลัก 2 ประเภท คือ ค้าขาย และทำการเกษตร โดยเฉพาะการเกษตร เกษตรกรสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี เพราะอยู่ในเขตชลประทาน ทำให้มีรายได้ตลอดทั้งปี

สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน

ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio – culture component : s)

1. นักเรียนมีบ้านพักอยู่ห่างจากโรงเรียนทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมนอกเหนือจากการเรียนการสอนได้มากเท่าที่ควร

2. ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีค่านิยมส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือในเมือง ทำให้นักเรียนที่จะเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายลดลง

3. ผู้ปกครองนักเรียนในท้องถิ่นมีระดับการศึกษาแตกต่างกันทำให้การชี้แจงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาเป็นไปได้ยาก

4. ผู้ปกครองหย่าร้างกันทำให้นักเรียนขาดการดูแล ส่งผลให้นักเรียนมีปัญหาด้านพฤติกรรม

5. การประพฤติปฏิบัติตนของผู้ปกครองบางส่วนไม่เป็นแบบอย่างที่ดีกับนักเรียนส่งผลให้นักเรียนมีความประพฤติไม่เหมาะสม

ด้านเทคโนโลยี (Technology component : T)

1. ในชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารน้อย ส่งผลให้นักเรียนไม่ได้รับข้อมูลทันสมัย ท้นต่อเหตุการณ์

2. ในชุมชนมีการใช้เทคนิคเพื่อการสื่อสารน้อยทำให้นักเรียนบางส่วนยังไม่มีความรู้ในการใช้ ในการสืบค้น ส่งผลให้มีการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีไม่คุ้มค่า

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544 : 5 .ก) ได้ให้ ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า “ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคลากรภายนอกรวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายรวมถึง การส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด”

กรมสุขภาพจิต (2544 : 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การดูแลช่วยเหลือ การส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหาโดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

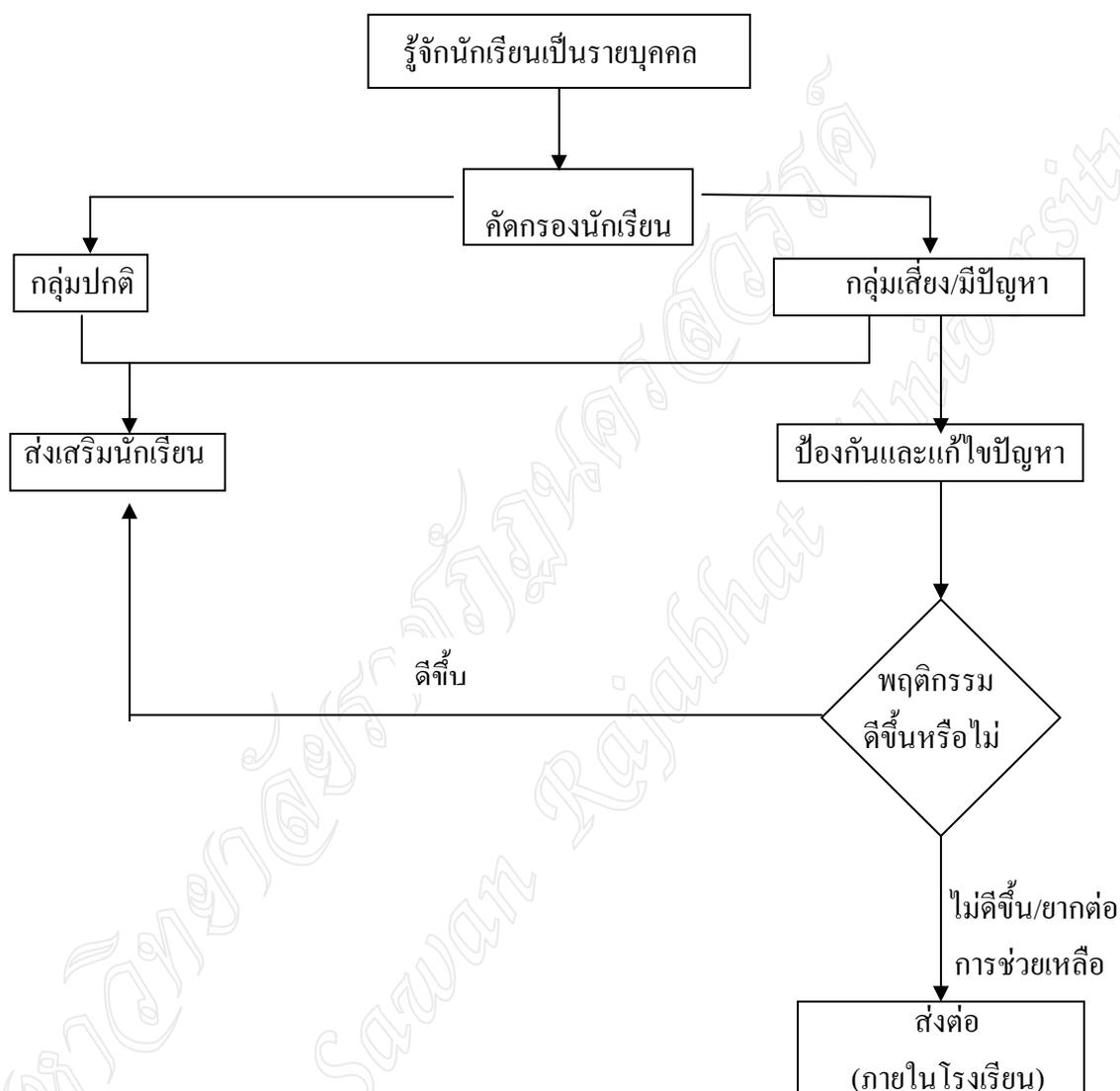
จากที่มีผู้ให้ความหมายพอสรุปได้ว่า การดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาโดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

2. กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544 : 5-6.๗) ได้สรุปกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติงาน มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการคือ

- 2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 2.2 การคัดกรองนักเรียน
- 2.3 การส่งเสริมนักเรียน
- 2.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 2.5 การส่งต่อ

กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แสดงให้เห็น ดังภาพที่ 2.1



ภาพที่ 2.1 แสดงกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ที่มา : กรมสามัญศึกษา (2544 : 6)

กรมสามัญศึกษา (2544 : 7 – 9 .ค) ได้สรุป กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่แสดงในภาพที่ 2.1 เป็นความ รับผิดชอบของครูที่ปรึกษาตลอดกระบวนการ โดยมีการประสานงานหรือรับการสนับสนุนจาก ผู้บริหาร ครูที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ปกครอง ซึ่งมีวิธีการและเครื่องมือตัวอย่างสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการดำเนินงาน	วิธีการ	เครื่องมือ
1.การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 1.1 ด้านความสามารถ 1.1.1 การเรียน 1.1.2 ความสามารถอื่นๆ 1.2 ด้านสุขภาพ 1.2.1 ร่างกาย 1.2.2 จิตใจ 1.2.3 พฤติกรรม 1.3 ด้านครอบครัว 1.3.1 เศรษฐกิจ 1.3.2 การคุ้มครองนักเรียน 1.4 ด้านอื่นๆ	ศึกษาข้อมูลจากการใช้ 1) ระเบียบสะสม 2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก 3) อื่นๆเช่น 3.1 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ 3.2 แบบสัมภาษณ์นักเรียน 3.3 แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน 3.4 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองและเยี่ยมบ้านนักเรียน	1) ระเบียบสะสม 2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก 3) อื่นๆเช่น 3.1 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ 3.2 แบบสัมภาษณ์นักเรียน 3.3 แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน 3.4 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองและเยี่ยมบ้านนักเรียน
2.การคัดกรองนักเรียน 2.1 กลุ่มปกติ 2.2 กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา	ดำเนินการต่อไปนี้ 1.วิเคราะห์ข้อมูลจาก 1.1 ระเบียบสะสม 1.2 แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก 1.3 แหล่งข้อมูลอื่นๆ 2. คัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน	1.เกณฑ์การคัดกรองนักเรียน 2.แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล 3.แบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นห้องเรียน
3.การส่งเสริมนักเรียน (สำหรับนักเรียนทุกกลุ่ม)	ดำเนินการต่อไปนี้ 1.จัดกิจกรรมโฮมรูม(Homeroom) 2.จัดประชุมครูที่ปรึกษา 3.จัดกิจกรรมอื่นๆ ที่ครูพิจารณาว่าเหมาะสม	1.แนวทางการจัดกิจกรรม โฮมรูม(Homeroom) 2.แนวทางจัดประชุมผู้ปกครอง 3.แบบบันทึก/สรุปผลกิจกรรม

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

กระบวนการดำเนินงาน	วิธีการ	เครื่องมือ
<p>4.การป้องกันและแก้ไขปัญหา (จำเป็นอย่างมากสำหรับ นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา)</p>	<p>ดำเนินการต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้การปรึกษาเบื้องต้น 2. ประสานงานกับครูและ ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆเพื่อการจัดกิจกรรม สำหรับการป้องกันและช่วยเหลือ แก้ไขปัญหานักเรียนคือ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 กิจกรรมในห้องเรียน 2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2.3 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน 2.4 กิจกรรมซ่อมเสริม 2.5 กิจกรรมสื่อสารกับ ผู้ปกครอง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แนวทางการจัด กิจกรรมเพื่อป้องกันและ แก้ไขปัญหานักเรียน 5 กิจกรรม 2. แบบบันทึกสรุปผลการ คัดกรองและช่วยเหลือ นักเรียนเป็นรายบุคคล 3. แบบบันทึกรายงานผล การดูแลช่วยเหลือนักเรียน
<p>5.การส่งต่อ</p> <ol style="list-style-type: none"> 5.1 ส่งต่อภายใน 5.2 ส่งต่อภายนอก 	<p>ดำเนินการต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่ เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียน ต่อไป เช่น ครูแนะแนว ครูปกครอง ครูประจำวิชา ครู พยาบาลเป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งต่อ ภายใน 2. บันทึกการส่งนักเรียนไปยัง ผู้เชี่ยวชาญภายนอกโดยครูแนะ แนวหรือฝ่ายปกครองเป็น ผู้ดำเนินการ ซึ่งเป็นการส่งต่อ ภายนอก 	<ol style="list-style-type: none"> 1.แบบบันทึกการส่งต่อของ โรงเรียน 2.แบบรายงานแจ้งผลการ ช่วยเหลือ นักเรียน

ตารางที่ 2.2 แสดงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบ

ที่มา : กรมสามัญศึกษา(2544 : 7 -9)

3. องค์ประกอบในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544 : 9) ได้สรุป องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

กรมสามัญศึกษา (2544: 10-14) ได้สรุปรายละเอียดเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีความสำคัญมาก เนื่องจากความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่ จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหาให้นักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ครูที่ปรึกษาควรมี มีอย่างน้อย 3 ด้านใหญ่ๆ คือ

1. ด้านความสามารถ หมายถึง

1.1 ด้านการเรียน

1.2 ด้านความสามารถอื่นๆ

2. ด้านสุขภาพ หมายถึง

2.1 ด้านร่างกาย

2.2 ด้านจิตใจ – พฤติกรรม

3. ด้านครอบครัว หมายถึง

3.1 ด้านเศรษฐกิจ

3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน

ตารางที่ 2.2 แสดงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบ

ข้อมูลนักเรียน	รายละเอียดของข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ
1. ด้านความสามารถ 1.1 ด้านการเรียน 1.2 ด้าน ความสามารถ อื่นๆ	1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา 2. ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน 3. พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของ นักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น 4. บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน 5. ความสามารถพิเศษ เช่น ด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ 6. การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและนอก โรงเรียน
2. ด้านสุขภาพ 2.1 ด้านร่างกาย 2.2 ด้านจิตใจ – พฤติกรรม	1. ส่วนสูง น้ำหนัก 2. โรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น 3. อารมณ์ซึมเศร้า/วิตกกังวล 4. ความประพฤติ โดยพิจารณาการแสดงออก ตามวุฒิภาวะ 5. พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง/สมาธิสั้น 6. บุคลิกภาพเก็บตัว/ขี้อาย
3. ด้านครอบครัว 3.1 ด้านเศรษฐกิจ 3.2 ด้านการ คุ้มครอง นักเรียน	1. รายได้ของบิดา มารดา/ผู้ปกครอง 2. อาชีพของผู้ปกครอง 3. ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน 4. จำนวนพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว 5. สถานภาพของบิดา มารดา 6. บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน 7. ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว

ตารางที่ 2.3 แสดงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบ

ที่มา : กรมสามัญศึกษา(2544 : 11-12)

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสามารถใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ได้ ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ที่สำคัญคือ (กรมสามัญศึกษา . 2544 :12-14)

1. ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูลและครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาพิจารณาทำความเข้าใจกับนักเรียนเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอหรือมีข้อสังเกตบางประการ ก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครูอื่นๆ หรือเพื่อนๆ ของนักเรียนเป็นต้นรวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่างๆหากครูที่ปรึกษาดำเนินการได้

2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเครื่องมือสำหรับคัดกรองเด็กด้านพฤติกรรม การปรับตัวที่มีผลเกี่ยวข้องกับสภาพจิตใจ ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวทางการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยพัฒนาจาก The Strengths and Difficulties Questionnaire หรือมีชื่อย่อว่า SDQ ของประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงและความตรง จำนวนข้อไม่มากนัก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิตคือ พรณพิมล หล่อตระกูล (2541) ได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมินและหาเกณฑ์มาตรฐานของเด็กไทย แบบประเมินพฤติกรรมเด็กมี 3 ชุดคือ ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินเด็ก และชุดที่เด็กประเมินตนเอง

2. การคัดกรองนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544 : 15-18) ได้สรุปประเด็นการคัดกรองนักเรียนไว้ว่า เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่มคือ

2.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การ คัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2.2 กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา คือนักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังแต่กรณี

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้วความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนจะมีน้อยลงมีผลต่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างตรงประเด็นซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติโดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ (Sensitive) แม้ว่านักเรียนจะรู้ว่าขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไรหรือประสบกับปัญหาใดก็ตาม และเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้นครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้หากครูที่ปรึกษามีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ก็ควรระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่ บุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติแตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่นๆ ซึ่งอาจมีผลเสียต่อนักเรียนในภายหลังได้

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้นให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วยประเด็นการพิจารณาเพื่อจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนแสดงได้ดังตารางที่ 2.3 (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 16-18)

ข้อมูลนักเรียน	ประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
1.ด้านความสามารถ 1.1 ด้านการเรียน	1. ผลการเรียนรู้ที่ได้และความเปลี่ยนแปลงของผล การเรียน 2. ความเอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน 3. ความสามารถในการเรียน 4. ความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียน เวลาที่มาโรงเรียน การเข้าชั้นเรียน	1.ระเบียบสะสม 2.วิธีการอื่นๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสอบถามและการสัมภาษณ์จากครูที่เกี่ยวข้อง
1.2 ด้านความสามารถอื่นๆ	1. การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษที่มี 2. ความถนัด ความสนใจ และผลงานในอดีตที่ผ่านมา 3. บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน 4. การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของนักเรียน	1.ระเบียบสะสม วิธีการอื่นๆ เช่น การสังเกตหรือการสัมภาษณ์จากเพื่อนของนักเรียน
2.ด้านสุขภาพ 2.1 ด้านร่างกาย	1. ความปกติ ความพิการหรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน เป็นต้น 2. โรคประจำตัว	1.ระเบียบสะสม 2.วิธีการอื่นๆ เช่น การสังเกต การสอบถามจากครูพยาบาล
2.2 ด้านจิตใจ-พฤติกรรม	1.สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวลหรือซึมเศร้า	1.ระเบียบสะสม 2. แบบประเมินพฤติกรรม

ข้อมูลนักเรียน	ประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
	1. ความประพฤติ 2. พฤติกรรมต่างๆที่มีผลกระทบต่อ การเรียน ความสามารถพิเศษ และการปรับตัวของนักเรียน เช่น พฤติกรรมที่อยู่นิ่ง สมาธิสั้น 3. ความสัมพันธ์กับเพื่อน ครู ผู้ปกครอง การใช้สารเสพติด การลักขโมย การทำร้ายตนเอง พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม	1. วิธีการอื่นๆเช่น การสังเกต พฤติกรรม การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน จากแบบสอบถาม เป็นต้น
3. ด้านครอบครัว 3.1 ด้านเศรษฐกิจ	1. ผู้หารายได้ให้ครอบครัว 2. ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ภาระหนี้สิน 3. ความเพียงพอของรายรับกับรายจ่าย 4. จำนวนเงินที่นักเรียนได้รับและใช้จ่ายในแต่ละวัน	1. ระเบียบสะสม 2. วิธีการอื่นๆ เช่น การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน หรือจากนักเรียนโดยตรง เป็นต้น
3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน	1. ความสามารถในการคุ้มครองดูแลนักเรียนได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสมของผู้ปกครอง 2. ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม 3. ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว 4. การใช้สารเสพติด หรือ เล่นการพนันของบุคคลในครอบครัว	1. ระเบียบสะสม 2. วิธีการอื่นๆ เช่น การได้ ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน หรือจากนักเรียนโดยตรง เป็นต้น

ตารางที่ 2.4 แสดงประเด็นการพิจารณาเพื่อจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน

ที่มา : กรมสามัญศึกษา(2544 : 11-12)

3. การส่งเสริมนักเรียน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544: 19-22) ได้สรุปความหมายของการส่งเสริมนักเรียน ไว้ดังนี้ การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง การสนับสนุนให้ นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วย ป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้ นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป การส่งเสริม นักเรียน มีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการคือ

3.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม(Homeroom) เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการ เพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูม อาจเป็นที่ห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็ได้ ให้มีบรรยากาศเสมือนบ้านที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นดั่งสมาชิกในครอบครัวเดียวกันและมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น การรู้จักตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัวและการ วางแผนชีวิตเป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน การจัดกิจกรรมโฮมรูม จะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถ และป้องกันปัญหาของนักเรียน ได้อีกด้วย

แนวการดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูมมีดังนี้

3.1.1 กำหนดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดความต้องการของนักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

3.1.2 โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือมีคู่มือในการจัด กิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนา นักเรียน ครูที่ปรึกษาที่ดำเนินการตามนั้นแต่ให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและ วิธีการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัย

3.1.3 วิธีการผสมผสาน โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

3.2 การจัดประชุมครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองนักเรียน เป็นการพบปะกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียนและผู้ปกครองด้วยกันการประชุมผู้ปกครองจะทำให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพ มีความสามารถมากยิ่งขึ้นหรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหานักเรียน

แนวทางการดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองนักเรียน มีดังนี้
ครูที่ปรึกษาควรจัดประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มีใช้การรายงานสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนให้มากขึ้น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ควรตระหนัก ในการจัดกิจกรรมประชุมครูก็คือ

3.2.1 การเตรียมการครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน

3.2.2 การสื่อสารครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุมหรือจะเป็นการส่วนตัวก็ตาม ควรเป็นการพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน และอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักใน ความรับผิดชอบ และต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน

3.2.3 การจัดกิจกรรมในการประชุมการที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมนั้น จำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อน จึงจะมีกิจกรรมอื่นๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2.4 การสรุปผลและบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครองในการประชุมแต่ละครั้ง ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปผล และจัดทำเอกสารเป็นหลักฐาน เพื่อประโยชน์ดังนี้

- 1) เป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้ง
- 2) เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป
- 3) เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง

ในครั้งต่อไป

4. การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 23-26) ได้สรุปแนวทางในการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา ไว้ดังนี้ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรรู้ใจความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและแก้ไข้ปัญหาโดยเอาใจใส่ในการแก้้ปัญหาของนักเรียนก่อนที่จะกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไข้ปัญหาของนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากมาในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป นอกจากนี้ทุกครั้งที่ครูช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วย การป้องกันและการแก้ไข้ปัญหาให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมี 2 ประการคือ

4.1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น เป็นการช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปรึกษามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานดังนี้

4.1.1 จิตวิทยาวัยรุ่น

4.1.2 ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

4.1.3 กระบวนการและทักษะการปรึกษาเบื้องต้นที่สำคัญคือ การสร้างสัมพันธภาพ การใช้คำถาม การรับฟังเนื้อหาและความรู้สึก การช่วยเหลือแก้ไข้ปัญหา แนวทางการแก้ไข้ปัญหาของนักเรียนในแต่ละลักษณะปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพ ครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น

ครูที่ปรึกษาควรมีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือนักเรียน ด้วยความรู้สึที่ดีต่อนักเรียน และเอาใจใส่ต่อนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรรู้กระบวนการปรึกษาตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการปรึกษา ดังนี้

1. สร้างสัมพันธภาพ

2. พิจารณาและทำความเข้าใจปัญหา

3. กำหนดวิธีการและดำเนินการแก้ไข้ปัญหา

4. ยุติการปรึกษา

การเป็นผู้ให้การปรึกษาที่ดี มีคุณภาพนั้น ควรจะปฏิบัติดังนี้

1. รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอก หรือโรงเรียนจัดอบรมให้

1.2 หมั่นฝึกฝนทักษะการปรึกษา พัฒนา เพื่อเพิ่มพูนความสามารถอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษา การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นแล้ว การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครูทุกคน รวมทั้งผู้ปกครองด้วย ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนได้หลายแนวทาง คือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมซ่อมเสริม กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง ข้อที่พึงตระหนักในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนคือ

2.1 การรักษาความลับ

2.1.1 เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ทำให้การช่วยเหลือแก้ไข ต้องไม่นำไปเปิดเผย ยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ระบุชื่อสกุลจริงของนักเรียน และการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ไม่ให้เกียรตินักเรียน

2.1.2 บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียน ควรเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสมและสะดวกในการเรียกใช้

2.1.3. การรายงานการช่วยเหลือนักเรียนควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้ โดยให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

2.2 การแก้ไขปัญหา

2.2.1 การช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้นๆ เพราะปัญหาไม่ได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

2.2.2 ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกัน และวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง ก็อาจไม่เหมาะกับนักเรียนอีกคนหนึ่ง เนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะ การให้การปรึกษา จึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัวเพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการหรือ

ทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ฝึกฝน เพื่อการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาในนักเรียนแต่ละคน

กรมสามัญศึกษา (2544 : 25) ได้เสนอ แนวทางสำหรับครูที่ปรึกษา เพื่อให้ครูที่ปรึกษาสามารถพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้หลายแนวทาง ซึ่งในที่นี้สรุปไว้ 5 แนวทางที่จำเป็นคือ

1. การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร
2. การใช้กิจกรรมในห้องเรียน
3. การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน
4. การใช้กิจกรรมชมรมเสริม
5. การใช้กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

5. การส่งต่อ

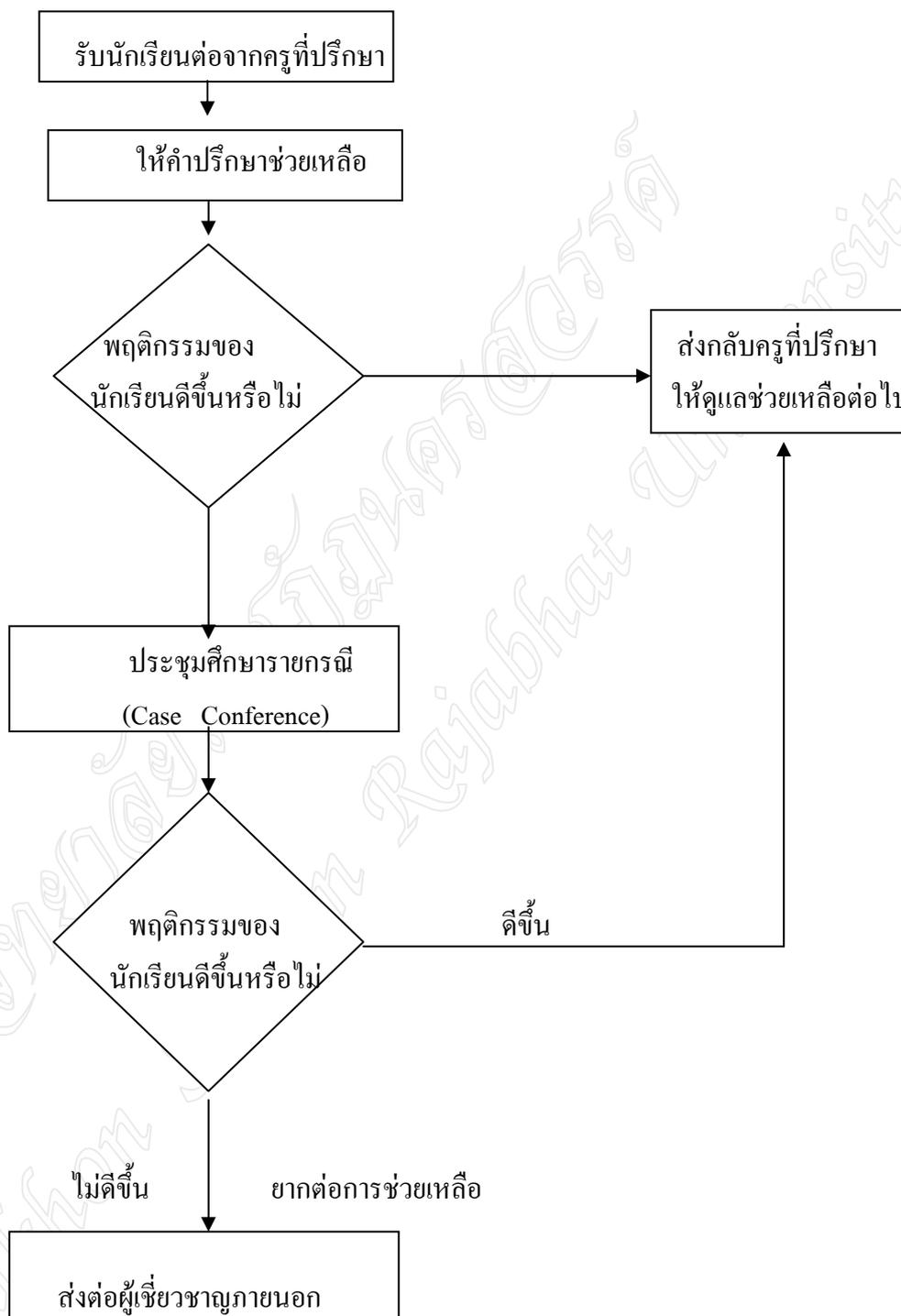
กรมสามัญศึกษา (2544:27-30) ได้เสนอแนวทางในการส่งต่อ ดังนี้คือ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนนั้น อาจมีบางกรณีที่มีปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้ว นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหานั้นเป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นใหญ่โตจนยากแก่การแก้ไข

การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

2. การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำหรับการส่งต่อภายใน หากส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองจะเป็นปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก ปัญหาพฤติกรรมที่รุนแรง หรือซับซ้อน เป็นต้น ครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และประสานการทำงานกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลืออีก ก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน ดังภาพที่ 2.2 ซึ่งแสดงกระบวนการดำเนินงานของครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง ดังนี้



ภาพที่ 2.2 แสดงกระบวนการดำเนินงานของครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง

ที่มา : กรมสามัญศึกษา(2544 : 28)

ทางการส่งต่อ

สำหรับครูทปรกษาดงน (กรมสามัญศกษา. 2544: 29-30)

1. นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้น หรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใดๆ

2. นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้ว ไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใดๆ เป็นต้น

3. ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึกลึกซึ้ง ความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยา ควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป แนวดำเนินการส่งต่อนักเรียนเพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้อง

1. ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อ เพื่อให้ทราบล่วงหน้าก่อน

2. สรุปรายชื่อส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมารวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้น ให้ผู้ที่รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง

3. ครูที่ปรึกษาชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อ โดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระมัดระวังมิให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือโกรธ เป็นต้น แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อและยินดีไปพบครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนตามแต่กรณีที่ครูที่ปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม

4. ครูที่ปรึกษานัดวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่รับการช่วยเหลือนักเรียน และส่งต่อให้เรียบร้อย

5. ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

4. แผนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้าสู่โรงเรียนนั้น มีแผนการดำเนินงานที่ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ และนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 1 รอบปี ซึ่งมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังมีรายละเอียดการดำเนินการต่อไปนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2544: 31-39)

การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนแต่ละแห่ง ในหนึ่งรอบปีระหว่างมีนาคม - มีนาคม ปีถัดไป มีวิธีการดำเนินการคือ

1. เตรียมการและวางแผนดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการ

1.1 วัตถุประสงค์

- 1.1.1 เพื่อให้ได้คณะกรรมการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 1.1.2 เพื่อให้ได้ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

1.2 วิธีดำเนินการ

ผู้บริหารและคณะผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการ แต่งตั้งคณะกรรมการดังนี้

1.2.1 ประชุมหารือเพื่อกำหนดโครงสร้างบุคลากร ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน

1.2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงาน และ คณะกรรมการดำเนินงาน

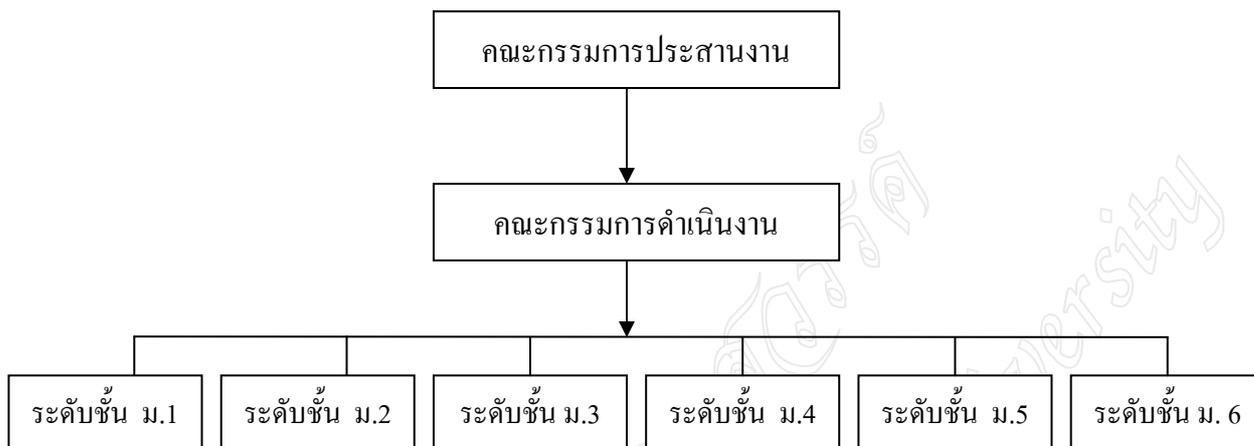
1.2.3 กำหนดบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงาน และคณะกรรมการดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.3 คณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คณะกรรมการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของระบบ ดังนั้นโครงสร้างคณะกรรมการ การประสานการทำงานระหว่าง คณะกรรมการและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในแต่ละคณะจึงต้องมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกกิจกรรม ดังนี้

1.3.1 โครงสร้างคณะกรรมการ





ภาพที่ 2.3 แสดงโครงสร้างคณะกรรมการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ที่มา : กรมสามัญศึกษา(2544 : 34)

1.3.2 การประสานการทำงาน

แม้ว่าคณะกรรมการทั้ง 3 คณะ จะมีรูปแบบโครงสร้างตามลำดับชั้น แต่คณะกรรมการทุกคณะ สามารถปฏิบัติงานเชื่อมโยงถึงกันได้ เพื่อให้เกิดการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้แต่ละคณะต้องร่วมมือทำงานเป็นทีม

กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนและจัดทำแผนปฏิบัติงาน

(4) วัตถุประสงค์ ในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้

4.1. เพื่อให้ทราบสภาพพื้นฐานของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับวางแผนดำเนินงาน

4.2. เพื่อให้ได้แผนปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนตลอดปีการศึกษา

(5) วิธีดำเนินการ ในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คณะกรรมการอำนวยการ หรือคณะกรรมการประสานงานดำเนินการดังนี้

5.1 วิเคราะห์สภาพพื้นฐานของโรงเรียน โดยใช้แบบประเมินหรือแบบสำรวจการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หรือแบบสอบถามความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเอง เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนในด้านต่างๆของโรงเรียนที่มีผล

ต่อการช่วยเหลือนักเรียน และข้อเสนอแนะของครูรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำโครงการ แผนปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน และการจัดกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อสนับสนุนให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(6) เครื่องมือ สำหรับในการประเมินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในโรงเรียนสามารถใช้แบบประเมิน หรือแบบสำรวจการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบสอบถามความต้องการ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของครูและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่ง คณะกรรมการประสานงานเป็นผู้จัดทำ

2) ปฏิบัติตามแผน

กิจกรรมที่ 3 สร้างความตระหนัก ให้ครู-อาจารย์ทุกคนในโรงเรียนเห็นความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเข้าใจแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1 วัตถุประสงค์ ของกิจกรรมสร้างความตระหนัก ให้ครู-อาจารย์ทุกคนในโรงเรียนเห็นความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเข้าใจแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้

2.1.1 เพื่อให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียน ตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.2 เพื่อให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีความเข้าใจในบทบาทภาระหน้าที่ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.3 เพื่อให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนเข้าใจขั้นตอน วิธีการดำเนินงานและมีการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2 วิธีดำเนินการสร้างความตระหนัก ให้ครู-อาจารย์ทุกคนในโรงเรียนเห็นความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเข้าใจแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คณะกรรมการประสานงานดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากรโดยอาจจัดในลักษณะ

2.2.1. ประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในโรงเรียนด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความยินดีร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อช่วยเหลือนักเรียน

2.2.2 ฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่างๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น

2.2.3 ประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

2.2.4 ประเมินผลการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

กิจกรรมที่ 4 ดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3 วัตถุประสงค์ของการดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3.1 เพื่อให้ครูได้ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กำหนดไว้

2.3.2 เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึงและ ตรงตามสภาพของนักเรียน

2.4 วิธีดำเนินการดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.4.1 เพื่อให้ครูได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 51)

2.4.2 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งอย่างน้อยต้องครอบคลุมด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว

2.4.3 การคัดกรองนักเรียน โดยจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

2.4.4 การส่งเสริมนักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลด้วยการจัดกิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

2.4.5 การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาด้วยวิธีการให้การปรึกษาช่วยเหลือ จัดกิจกรรมต่างๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน คือ กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมซ่อมเสริม และกิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

2.4.5 การส่งนักเรียนไปรับการช่วยเหลือจากครูอื่นๆ เช่นครูแนะแนวหรือ ฝ่ายปกครอง เป็นต้น

2.5 บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและควรบันทึกทุกขั้นตอน

2.6 สรุปผลการปฏิบัติงาน รายงานหัวหน้าระดับ

3. กำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

กิจกรรมที่ 5 ประเมินเพื่อทบทวน

3.1 วัตถุประสงค์

3.1.1 เพื่อทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่มีในแต่ละระดับ และนำข้อมูลไปใช้ในการทบทวนและปรับปรุงระหว่างการดำเนินการ

3.1.2 เพื่อให้ได้รายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละระดับชั้นสำหรับการจัดทำสรุปรายงานของโรงเรียนต่อไป

3.2 วิธีดำเนินการ

3.2.1 คณะกรรมการอำนวยการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น

3.2.2 ดำเนินการประเมินแต่ละระดับชั้น โดยผู้ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้ง หรือผู้แทนครูในแต่ละระดับ ซึ่งได้รับการอบรมหรือมีความรู้ทักษะในการประเมิน โดยดำเนินการประเมินสลับระหว่างชั้น

3.2.3 นำผลดังกล่าวมาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

3.2.4 ดำเนินการประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

3.2.5 ผู้ทำหน้าที่ประเมิน จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพของแต่ละระดับ ส่งคณะกรรมการประสานงาน เพื่อรายงานผู้บริหารโรงเรียนต่อไป

กิจกรรมที่ 6 ประเมินผลเพื่อพัฒนาสรุป รายงาน

3.2 วัตถุประสงค์

3.2.1 เพื่อให้ได้รายงานสรุปการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละภาคเรียน และปีการศึกษา

3.2.2 เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาระบบ วิธีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.3 วิธีดำเนินการ

3.3.1 ครูที่ปรึกษาแต่ละคนจัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอหัวหน้าระดับ ทุกสิ้นภาคเรียน

3.3.2 คณะกรรมการดำเนินงานแต่ละระดับจัดทำรายงานสรุปเป็นระดับ เสนอคณะกรรมการประสานงาน

3.3.3 คณะกรรมการประสานงานสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากหัวหน้าระดับและจากการประเมินเพื่อทบทวนของแต่ละระดับ มาจัดทำรายงานเป็นภาพรวมของโรงเรียนเสนอคณะกรรมการอำนวยการ

3.3.4 คณะกรรมการอำนวยการดำเนินการ ประชุมพิจารณารายงาน

คณะกรรมการประสานงานประสานงาน เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียน และ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้ ผู้เกี่ยวข้องทราบ อีกทั้งนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงาน ทุกระดับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชุมติดตามผลอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion)

1. ความหมายของการจัดสนทนากลุ่ม

วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และ โยธิน แสงวงศ์ (2531 : 2) ได้ให้ความหมายของการจัดสนทนากลุ่ม คือ การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับผู้ให้ข้อมูล (Key informants) เป็นกลุ่ม ซึ่งผู้ร่วมสนทนากลุ่มจะได้อะไรจากการเลือกสรรตามหลักเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดไว้ว่า จะเป็นผู้ที่สามารถให้คำตอบตรงประเด็นและสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่สนใจศึกษามากที่สุด

จากที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายพอสรุปได้ว่า การจัดสนทนากลุ่ม เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกิดจากการนั่งสนทนาระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มที่เป็นผู้รู้มีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ หรือคุณลักษณะภูมิหลังต่างๆ ที่ใกล้เคียงกันที่สุด

2. กระบวนการสนทนากลุ่ม

กระบวนการสนทนากลุ่ม เป็นการพูดคุยแบบธรรมชาติ คนที่มีบทบาทสำคัญคือ พิธีกร หรือผู้นำกลุ่ม (Moderator) ในการพูดคุยแบบความเห็นของกลุ่มนี้ต้องมีการกำหนดกลุ่มคนที่ต้องพูดคุย เวลา สถานที่หัวข้อที่จะพูดคุย และบรรยากาศในการพูดคุย องค์ประกอบของความเห็นของกลุ่ม ได้แก่ บุคคลที่ร่วมสนทนากลุ่มไม่ต่ำกว่า 6-12 คน (เจเลียว บุรีภักดี และคณะ. 2545 : 259)

ในการจัดกลุ่มสนทนาผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

วัตถุประสงค์ของส่วนนี้เพื่อให้ได้รู้จักการศึกษาเชิงคุณภาพที่ใช้ระยะเวลาสั้น ค่าใช้จ่ายน้อย และมีประสิทธิภาพใจการใช้สูง ขั้นตอนวิธีการศึกษาการจัดสนทนากลุ่มรวมทั้งประโยชน์และข้อควรระวังของการศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว

การจัดสนทนากลุ่มนี้ จะเป็นวิธีการศึกษาวิจัยแบบหนึ่งของการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้กันอย่างกว้างขวางมาในวงการธุรกิจ โดยเฉพาะการวิจัยทางการตลาดเพื่อการพัฒนาและทดสอบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ของบริษัท เพราะเป็นวิธีการศึกษาที่ผู้ศึกษาได้รับข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เชื่อถือได้ นอกจากนี้ยังสามารถศึกษาได้ในระยะเวลาอันสั้น ใช้การ

ลงทุนต่ำ และข้อมูลที่ได้จากการศึกษายังสามารถเป็นข้อมูลเบื้องต้น ในการตั้งสมมุติฐาน เพื่อใช้ในการวิจัยแบบสำรวจในโอกาสต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้วิธีการสนทนากลุ่มนี้ เหมาะสำหรับที่ใช้กับเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความชำนาญของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มนั้น ซึ่งผู้ร่วมในการสนทนากลุ่มจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แล้วจดบันทึกจากเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อนำไปทดสอบด้วยสื่ออุปกรณ์ทางการศึกษาต่อไป

จากการที่ได้กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่มนี้ เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนมาก และไม่สามารถจะชีวิตได้ด้วยตนเอง ซึ่งหากทำทางสถิติได้ ถึงแม้ว่าจะมีรายละเอียดอย่างลึกซึ้งและมากมายเพียงใดก็ตาม แต่มีข้อที่ควรระวังในการวิเคราะห์ และการตีความหมายข้อมูล เนื่องจากเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังนั้นต้องอาศัยเนื้อหาที่ได้จากการสนทนากลุ่มเป็นหลัก ในเนื้อหาที่ได้จากแต่ละประเด็นของการสนทนากลุ่ม มักเป็นคำตอบเกี่ยวกับประเด็นนั้นๆ และเหตุผลประกอบกันอยู่เสมอๆ ดังนั้นนักวิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาหาจุดเด่นและจุดด้อยของการศึกษาวิจัยด้วยวิธีนี้

3.องค์ประกอบของการจัดสนทนากลุ่ม

องค์ประกอบของการจัดสนทนากลุ่ม มีดังต่อไปนี้ คือ

1. บุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้ คือ

1.1 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องเป็นผู้ที่พูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้ เป็นผู้ที่มีบุคลิกดี สุภาพอ่อนน้อม และมีมนุษยสัมพันธ์ บุคลิกภาพเป็นสิ่งสำคัญมากในการสร้างบรรยากาศการสนทนา โดยไม่ถือเป็นเรื่องงานทุกคนในกลุ่มมีหน้าตาเบิกบานแจ่มใส เหมือนกับเป็นการสนทนาโดยทั่วไปและผู้ดำเนินการสนทนา จะต้องเป็นผู้รู้เบื้องหลังความต้องการ และวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยเป็นอย่างดีด้วย

1.2 ผู้จดบันทึกการสนทนา (Notetaker) ผู้จดบันทึกการสนทนาจะต้องรู้วิธีว่า ทำอย่างไรจึงจะจดบันทึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจำเป็นจะต้องจดบันทึกบรรยากาศที่เกิดขึ้นในระหว่างการสนทนาด้วย เช่น ความเงียบ เสียงหัวเราะ การแสดงสีหน้าของผู้เข้าร่วมสนทนา เพื่อประโยชน์แก่การวิเคราะห์ในภายหลัง นอกจากนี้ผู้จดบันทึกจะต้องพูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้ด้วย

1.3 ผู้ช่วย (Assistant) ผู้ช่วยจะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือทั่วไป ในขั้นเตรียมการจัดสนทนากลุ่ม เช่น ช่วยจัดเตรียมสถานที่ การบันทึกเสียง การเปลี่ยนเทปเหล่านี้ เป็นต้น

2. แนวทางในการสนทนากลุ่ม (Group discussion guide) แนวทางในการสนทนากลุ่ม และการจัดลำดับหัวข้อในการสนทนา ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต่างๆ ที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยนั้นๆ ควรต้องจัดเตรียมเอาไว้ล่วงหน้า แต่ทั้งนี้จะต้องยืดหยุ่นได้ในทาง

ปฏิบัติ จากบรรยากาศในการสนทนากลุ่มที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยอาจจะได้ประเด็นซึ่งไม่ได้คาดคิดเอาไว้ก่อนหน้าจากผู้เข้าร่วมสนทนาเป็นผู้ยกขึ้นมาเอง ซึ่งประเด็นต่างๆ เหล่านั้น ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มสามารถซักต่อได้เพราะอาจเป็นข้อมูลค้นพบที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อนซึ่งเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างยิ่งต่องานวิจัย

3. อุปกรณ์สนาม (Field instruments) อุปกรณ์สนามที่ควรจัดเตรียมไว้เนื่องจากเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดสนทนากลุ่มได้แก่

3.1 เครื่องบันทึกเสียง เทปเปล่า ถ่านวิทยุ สำหรับอัดเสียงขณะที่มีการสนทนากลุ่มกำลังดำเนินการอยู่ ทั้งนี้เพื่อนำมาถอดเทปในภายหลัง เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์สำหรับผู้วิจัย

3.2 สมุดบันทึก และดินสอสำหรับผู้จดบันทึก เพื่อเป็นแนวทางในการถอดเทปได้ง่ายขึ้น และผู้วิจัยจะได้ทราบบรรยากาศของการสนทนากลุ่ม จากสมุดการจดบันทึกของผู้จดบันทึกไว้

4. แบบฟอร์มสำหรับคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Screening form) แบบฟอร์มสำหรับคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน (Homogeneous) อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เช่น เพศ กลุ่มอายุ กลุ่มสถานภาพสมรส กลุ่มสถานที่อยู่ กลุ่มอาชีพ จำนวนและกลุ่มอายุของบุตร เป็นต้น ซึ่งตัวแปรเหล่านี้จะเป็นเกณฑ์สำคัญในการคัดเลือกตามลักษณะของงานวิจัย

5. สิ่งเสริมบรรยากาศ (Refreshment & Snack) สิ่งที่ใช้เสริมสร้างบรรยากาศ เช่น เครื่องดื่ม ของขบเคี้ยว น้ำชาหรือกาแฟ ฯลฯ สิ่งของดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่เสริมสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองระหว่างผู้มีส่วนร่วมการสนทนาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

6. ของสมนาคุณแก่ผู้ที่ร่วมสนทนา (Remuneration) ของสมนาคุณแก่ผู้เข้าร่วมสนทนา เพื่อเป็นการตอบแทนผู้เข้าร่วมสนทนา แม้จะเป็นสิ่งที่เล็กน้อยแต่ในทางจิตวิทยาแล้วถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการแสดงออก ซึ่งความมีน้ำใจของผู้วิจัยที่แสดงความขอบคุณต่อผู้เข้าร่วมสนทนาที่ได้สละเวลามาครั้งนี้

7. สถานที่และระยะเวลา (Location and time) สถานที่สำหรับการจัดการสนทนา ควรจะเป็นบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ที่ทำการวิจัยนั้นๆ อาจจะเป็นบ้าน ศาลา วัด ใต้ต้นไม้ ฯลฯ ที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ห่างไกลจากความพลุกพล่านของชุมชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้มีสมาธิในเรื่องต่างๆ ที่กำลังสนทนากันอยู่ ส่วนในเรื่องของระยะเวลาในการสนทนาโดยทั่วไปไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมง ต่อ 1 กลุ่ม

4. ขั้นตอนในการจัดสนทนากลุ่ม

1. เลือกบุคคลที่จะให้เข้าร่วมสนทนากลุ่มด้วยแบบฟอร์มที่เตรียมจัดไว้ตามขนาดของกลุ่มที่ต้องการโดยทั่วไป ควรจะประมาณกลุ่มละ 6-12 คน เพราะหัวข้อบางหัวข้อที่ยากหรือไม่น่าสนใจสำหรับผู้สนทนาในกลุ่ม ซึ่งอาจทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถจุดประเด็นที่เรงเราให้เกิดการสนทนาได้อย่างมีรสชาติ และปฏิกิริยาโต้ตอบกันในระหว่างผู้สนทนาเองก็จะแสดงออกไม่เต็มที่ หากเกิน 12 คนแล้ว ผู้เข้าร่วมในการสนทนาทุกคนจะไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเองและเป็นการยากแก่ผู้ดำเนินการสนทนาในการที่จะชักนำให้กลุ่มนั้นหันเหเข้ามาสู่ประเด็นที่ต้องการ

2. เมื่อได้บุคคลที่เข้าข่ายแล้วคณะผู้วิจัย(ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึก และผู้ช่วย) จะเป็นผู้พาผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมาพร้อมกัน ณ สถานที่ที่จัดไว้ให้มีการสนทนากลุ่ม

3. คณะผู้ดำเนินการสนทนาแนะนำผู้วิจัยอีกครั้ง และบอกจุดมุ่งหมายในการสนทนาด้วย พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นกันเอง โดยเชิญให้ผู้เข้าร่วมสนทนารับประทานของขบเคี้ยว เครื่องดื่ม และขอความยินยอม จากผู้เข้าร่วมสนทนาโดยขอบันทึกเสียงการสนทนา ควรให้ทราบจุดมุ่งหมายในการบันทึกเสียงและต้องการมีการจัดบันทึกและเปิดโอกาสให้ซักถามคณะผู้วิจัยก่อน เพื่อสร้างความไว้วางใจกัน

4. เริ่มการสนทนา โดยยึดแนวทางการสนทนาที่มีอยู่เป็นหลักแต่ดูความเหมาะสมสามารถยืดหยุ่นได้แล้วแต่สถานการณ์กลุ่มพาไป อย่งไรก็ตามต้องคำนึงถึงว่าครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการแล้วหรือยัง ผู้ดำเนินการสนทนาควรประมาณระยะเวลาที่จะใช้ในแต่ละประเด็นเอาไว้ด้วยเพื่อไม่ให้เสียเวลามากไปกับบางหัวข้อ แต่ทั้งนี้ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องไม่ทำให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มมีความรู้สึกว่าคุณกดทับ เมื่อแน่ใจว่าได้เนื้อหาตามที่ต้องการในแนวทางการสนทนาแล้ว การจบการสนทนาด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาซักถามข้อข้องใจอีกครั้ง เพื่อเป็นการตอบข้อสงสัยในเรื่องที่สนทนามาทั้งหมดนี้

5. แจกของสมนาคุณ เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณต่อผู้ที่ได้เข้าร่วมสนทนาในครั้งนี้

5.หน้าที่ต่างๆ ของบุคลากรในการสนทนากลุ่ม

1. บทบาทของผู้ดำเนินการสนทนา(Role of moderator) มีดังนี้คือ

1.1 ผู้ดำเนินการสนทนาต้องต้อนรับผู้เข้าร่วมสนทนาอย่างเป็นกันเองกับทุกคน พร้อมทั้งเป็นผู้แนะนำให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้รู้จักกัน เพื่อการสร้างความสัมพันธ์ไมตรีซึ่งกันและกัน(ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน) พร้อมทั้งเชิญให้รับประทานของขบเคี้ยวและเครื่องดื่ม สิ่งเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมการสนทนามีความรู้สึกร่วมกันเร็วยิ่งขึ้น เรียกว่าเป็นการ “สร้างบรรยากาศ”

1.2 ผู้ดำเนินการสนทนา ต้องเป็นผู้อธิบายให้ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์ในการเชิญมาร่วมสนทนาในครั้งนี้ และขอความร่วมมือโดยชี้แจงให้ทราบว่า ความคิดเห็นหรือประสบการณ์ต่างๆ ที่จะได้รับจากพวกเขาเหล่านั้นจะเป็นประโยชน์กับงานวิจัย และเขาสามารถจะแสดงความคิดเห็นได้โดยอิสระเสรี

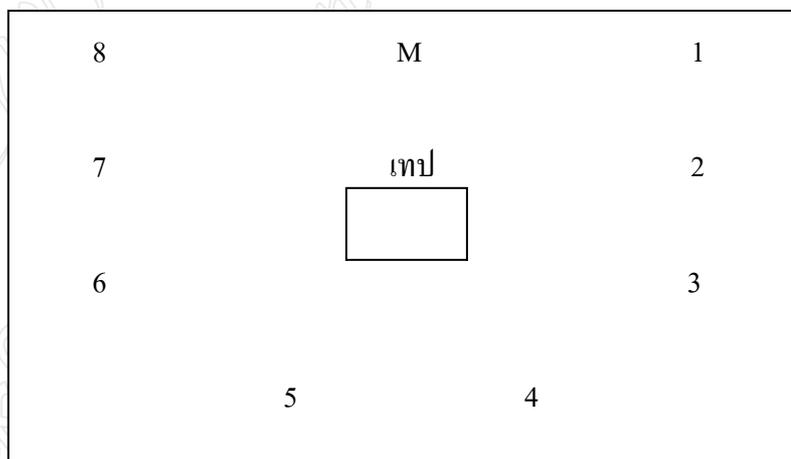
1.3 ผู้ดำเนินการสนทนา จะต้องขอความยินยอมจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในการบันทึกเสียง ขณะสนทนาลงในเครื่องเทปและขอจดบันทึกด้วย เพื่อประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ในภายหลัง

1.4 ผู้ดำเนินการสนทนา จะต้องจำแนกทางการสนทนาได้อย่างแม่นยำ ขณะที่สนทนาควรปล่อยให้มีความต่อเนื่องในการสนทนา โดยไม่มีสิ่งใดมาขัดจังหวะ

2. บทบาทของผู้จดบันทึก (Role of notetaker) มีดังนี้คือ

2.1 ผู้จดบันทึก จะต้องวางแผนผังการนั่งของผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนพร้อมทั้งเขียนชื่อกำกับ และให้หมายเลขแทนชื่อ เพื่อสะดวกในการที่จดบันทึกแบบสั้นๆ เป็นแนวทางในการถอดเทปในภายหลัง ดังแผนภาพที่ 2.4

(Moderator)



1. นาย ก 2. นาย ข 3. นาย ค 4. นาย ง
5. นาง จ 6. นาง ฉ 7. นาง ช 8. นาง ญ

หมายเหตุ : M คือ Moderator (ผู้ดำเนินการสนทนา อาจเป็นนายหรือนางก็ได้)

N คือ Notetaker (ผู้จดบันทึก อาจเป็นนายหรือนางก็ได้)

ภาพที่ 2.4 แสดงแผนผังการจัดกลุ่มสนทนา

ที่มา : เฉลียว บุรีภักดี และคณะ(2545 : 195-203)

2.2 ผู้จัดบันทึก จะต้องทำหน้าที่จัดบันทึกแต่เพียงอย่างเดียวไม่ควรร่วมสนทนาด้วย เพราะจะทำให้เสียงบรรยากาศของการสนทนากลุ่ม

2.3 ผู้จัดบันทึกจะต้องเป็นผู้ถอดเทปด้วยตนเอง เพื่อความเข้าใจสิ่งที่ได้บันทึกและเนื้อหาสาระในเทปที่ตรงกัน

3. ข้อดีการจัดสนทนากลุ่ม (Advantages of group session)

3.1 เนื่องจากผู้ที่จะเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม จะต้องเป็นตัวผู้วิจัยเองหรือเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี ดังนั้นการที่ผู้ร่วมสนทนาเข้าใจผิดในประเด็นที่สนทนา ตัวผู้ดำเนินการสนทนาสามารถแก้ไขได้ทันทีเพราะเป็นผู้ที่รู้ถึงวัตถุประสงค์และสมมุติฐานในการวิจัยเรื่องนั้นๆ เป็นอย่างดี

3.2 ในการจัดสนทนากลุ่มแตกต่างจากวิธีอื่นๆ คือ มีผู้เข้าร่วมสนทนาประมาณ 6-12 คน และบุคคลเหล่านี้จะมีสถานภาพต่างๆ ที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นจะไม่ค่อยมีความรู้สึกขัดใจหรือมีความขำเกรง อันเนื่องมาจากความคิดที่ว่าผู้วิจัยมีการศึกษาดีกว่า และมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงกว่า เพราะเป็นการเผชิญหน้ากันในลักษณะของกลุ่มมากกว่าตัวต่อตัว เหมือนวิธีสัมภาษณ์รายบุคคล หรือการสัมภาษณ์ระดับลึก

3.3 ลักษณะของการเปิดโอกาสให้มีการโต้ตอบกันในการสนทนากลุ่มนั้นทำให้มีการถกเถียงกันในเนื้อหาสาระอย่างกว้างขวาง ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ได้ อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น เท่ากับเป็นการถ่วงถ่วงความผิดพลาดอันเนื่องมาจากการตีความหมายผิด ทั้งนี้ถ้าหากในประเด็นต่างๆ ยังไม่ชัดเจนพอ ผู้วิจัยสามารถจะซักถามต่อเพื่อหาคำอธิบาย หรือสามารถจะเก็บความเอาจากการที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มมาวิเคราะห์ได้

3.4 บรรยากาศการสนทนากลุ่ม จะช่วยลดความกลัวว่าความคิดเห็นของแต่ละคน จะเป็นเป้าหมายในการถูกบันทึกเอาไว้ ทั้งนี้เพราะเป็นการแสดงความคิดเห็นในลักษณะกลุ่มมากกว่า

4. ข้อจำกัดการจัดสนทนากลุ่ม (Limitation of focus group session)

4.1 การจัดสนทนากลุ่มแต่ละครั้ง จะต้องระวังมิให้เกิดการผูกขาดของการสนทนาขึ้น โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มและไปครอบงำผู้ร่วมสนทนาคนอื่นๆ โดยตัวผู้ดำเนินการสนทนา ต้องมีเทคนิคการที่จะให้ความสำคัญกับผู้ร่วมสนทนาให้เท่าๆ กันทุกคน

4.2 พฤติกรรมหรือความคิดเห็นบางอย่าง ซึ่งเป็นส่วนที่ไม่ยอมรับของชุมชนอาจไม่ได้รับการเปิดเผย ในการจัดสนทนากลุ่มถ้าหากไปสัมภาษณ์ตัวต่อตัวจะได้รับการเปิดเผยมากกว่า

จากข้อดีและข้อจำกัดของการใช้การจัดสนทนากลุ่ม พอสรุปได้ว่าการใช้การจัดสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น จะต้องใช้อย่างระมัดระวัง โดยต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. วิธีศึกษาแบบการจัดสนทนากลุ่ม ผู้ดำเนินการสนทนาด้วยต้องพูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้ และเรื่องที่จะทำการศึกษาวิจัย ก็มีส่วนในการที่จะกำหนดตัวผู้ดำเนินการสนทนาว่าควรจะเป็นผู้ดำเนินการสนทนาที่เป็นหญิงหรือชาย เช่น การอนามัยแม่และเด็ก ควรใช้ผู้ดำเนินการสนทนาเป็นหญิง การทำหมันชายควรจะใช้ผู้ดำเนินการสนทนาที่เป็นชาย เป็นต้น

2. เนื่องจากวิธีการศึกษาวิจัยแบบการจัดสนทนากลุ่มนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพชนิดหนึ่งที่ไม่มีตัวเลข หรือสถิติที่จะนำมาใช้อธิบายในเชิงปริมาณได้หากแต่เป็นเพียงการอธิบายในเชิงคุณภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทัศนคติ ความคิดเห็นและแบบแผนพฤติกรรมที่อยู่เบื้องหลัง ที่ผู้วิจัยไม่สามารถจะได้จากการไปสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม ดังนั้นการจัดสนทนากลุ่มจึงควรจะนำมาใช้ในลักษณะเสริมงานวิจัยแบบสำรวจ หรือเสริมงานวิจัยเชิงคุณภาพวิธีอื่นๆ หรือเป็นการทดลองสมมุติฐานใหม่ๆ เพื่อนำไปใช้กับการวิจัยแบบสำรวจต่อไป

3. การศึกษาโดยใช้การจัดสนทนากลุ่มนี้ไม่สามารถใช้กับการศึกษาวิจัยทุกเรื่อง หากผู้ที่จะนำมาใช้ได้พิจารณาให้รอบคอบ โดยคำนึงถึงผลดี และผลเสียที่เกิดกับงานวิจัยก่อนที่ออกมามีคุณภาพและน่าเชื่อถือ โดยพิจารณาความเหมาะสมในการใช้ได้จากแนวทางในการใช้การจัดสนทนากลุ่ม

วงจร PDCA

กระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบ (Problem Solving) เป็นการบริหารงานที่มุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพทั่วทุกระบบภายในองค์กร เป็นการบริหารงานแบบหนึ่งที่เป็นที่นิยม อาจเรียกว่า วงจรเดมมิ่ง ตามชื่อของผู้คิดค้นหรือนิยมเรียกอีกอย่างว่า การบริหารงานแบบ PDCA ซึ่งประกอบด้วย

1. การวางแผน (Plan) คือ ในบรรดาองค์ประกอบทั้ง 4 ของวงจร PDCA นั้น ขั้นตอนการวางแผน เป็นเรื่องสำคัญที่สุด แต่ไม่ได้หมายความว่า ไม่ว่าจะดำเนินการในขั้นตอนที่เหลือจะเป็นอย่างไร ขอให้การวางแผนถูกต้องก็พอ แต่เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างต้องอาศัยแผน ดังนั้นถ้าแผนไม่ดีเสียแล้วงานอื่นก็ไม่ดีด้วย ถ้าแผนเดิมมีการวางแผนอย่างดี การแก้ไขก็จะมีน้อยและกิจกรรม

ต่าง ๆ ก็สามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ดังนั้นในการจัดทำแผน จำเป็นจะต้องมีการระบุข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีและผลที่มีต่อแผน เช่น ทรัพยากรมนุษย์ วัสดุคิบ และเงินทุน ระยะเวลาที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาหาวิธีการที่เป็นไปได้ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ถ้าเป็นไปได้ควรตรวจสอบความเป็นไปได้ในการผ่อนคลยข้อจำกัดดังกล่าวด้วย ควรมีการพิจารณาข้อเสนอต่างๆ ก่อนที่จะกำหนดเลือกใช้ข้อเสนอที่ดีที่สุดเป็นแผนปฏิบัติการในแผน ควรกำหนดวิธีการต่างๆ ที่ใช้เพื่อตรวจสอบว่าแผนดังกล่าวมีการวางแผนที่ดี และมีการปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง

2. การลงมือปฏิบัติ (Do) คือ หลังจากจบจากการวางแผนแล้ว ก็เข้าสู่ขั้นตอนการปฏิบัติงานหรือดำเนินงานขั้นตอนต่างๆ ที่เสนอไว้ ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่า มีการปฏิบัติตามแผน ที่วางไว้

2.1 สร้างความมั่นใจว่า ผู้รับผิดชอบดำเนินงาน ตระหนักถึงวัตถุประสงค์ และความจำเป็นของงานอย่างถ่องแท้

2.2 ให้ผู้รับผิดชอบดำเนินงานตามแผน รับรู้เนื้อหาในแผนอย่างถ่องแท้

2.3 จัดให้มีการศึกษาหรือฝึกอบรมเพื่อดำเนินงานตามแผน

2.4 จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นตามที่กำหนด และเมื่อต้องการ

3. ตรวจสอบผลการปฏิบัติ (Check) คือ เมื่อทำการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผน ควรมีการประเมินในสองแง่ที่จะกล่าวนี้ อย่างเป็นทางการซึ่งกันและกัน

3.1 มีการดำเนินงานตามแผนอย่างถูกต้องหรือไม่

3.2 เนื้อหาของแผนมีสาระเพียงพอหรือไม่

ถ้าวัตถุประสงค์ของงานไม่บรรลุ นั้นหมายความว่า สภาพเงื่อนไขไม่เป็นไปตามข้อ 1) หรือ ข้อ 2) หรือทั้งสองข้อ เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องพิจารณาว่าอยู่ในกรณีใด เพราะการแก้ไขที่ต้องการในแต่ละข้อจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

4. ปฏิบัติตามผลการตรวจสอบ หรือแก้ไข (Action) คือ การนำผลการตรวจสอบมาวิเคราะห์หาต้นตอสาเหตุข้อบกพร่อง การระดมพลังสมอง เพื่อการแก้ไขป้องกัน ไม่ให้เกิดซ้ำขึ้นอีก การกำหนดมาตรการตัดสินใจว่าขั้นตอนการทำงานผ่านมาน่าจะถือเป็นมาตรฐานการทำงาน หรือต้องแก้ไขปรับปรุงต่างๆ

กล่าวโดยสรุปแล้วการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA เป็นการ
บริหารงานที่เป็นระบบและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการที่ดำเนินการตามวงจร PDCA มีขั้นตอนดังนี้

1) ค้นหาปัญหา	PLAN
2) วิเคราะห์สถานะปัจจุบัน	
3) กำหนดเป้าหมาย	
4) วางแผนแก้ไข	
5) ดำเนินการแก้ไข	DO
6) ประเมินผล	CHECK
7) กำหนดมาตรฐาน	ACTION
8) สรุปปัญหาที่ยังเหลืออยู่และเริ่มกระบวนการแก้ไขใหม่	

ภาพที่ 2.5 ขั้นตอนวงจร PDCA

ที่มา : วรภัทร์ ภูเจริญ(2541 : 76-77)

วิระพบ บศิริรัฐ (2543 : 18) วงจรกระบวนการทำงาน PDCA (Management Cycle) เป็นวงจรที่พัฒนาที่คิดค้นโดย Walter Shewhart ผู้บุกเบิกการใช้สถิติสำหรับในแวดวงอุตสาหกรรม ในเวลาต่อมาวงจรนี้เริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น เมื่อ E.W. Deming เป็นปรมาจารย์ด้านการบริหารคุณภาพได้เผยแพร่ให้เป็นเครื่องมือสำหรับการปรับปรุงกระบวนการทำงานของพนักงานภายในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น และช่วยการค้นหาคำตอบและอุปสรรคในแต่ละขั้นตอนการผลิต โดยพนักงานเองจนวงจรนี้เป็นที่รู้จักกันในอีกชื่อว่า “วงจรเดมมิ่ง” ต่อมาพบว่าแนวคิดในการใช้วงจร PDCA นั้นสามารถนำมาใช้ได้กับทุกกิจกรรม จึงทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากขึ้นทั่วโลก PDCA เป็นอักษรนำของศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 4 คำ คือ

P : plan = วางแผน (วางระบบ)

D : Do = ปฏิบัติตามแผน

C : Check = ตรวจสอบ

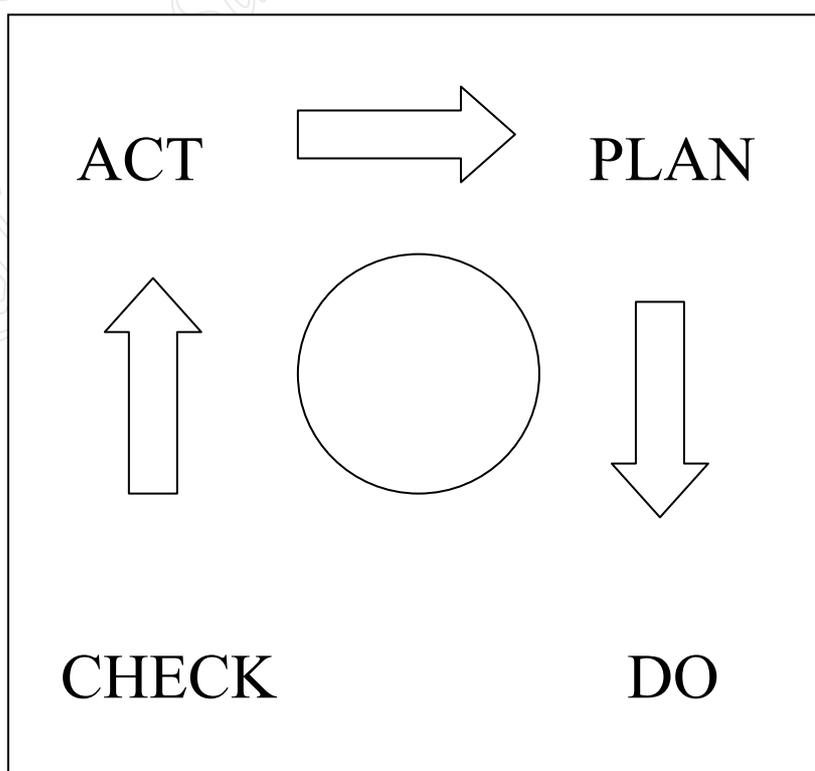
A : Act = ดำเนินการให้เหมาะสม

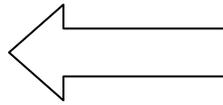
โดยปกติแล้วสามารถใช้วงจรสู่ความสำเร็จ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ทุกครั้งที่เริ่มต้นทำกิจกรรมอะไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหรือการทำงานจริงสู่ความสำเร็จจะช่วยให้กิจกรรมมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการตั้งเป้าหมายด้วยการวางแผน (P) และนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (D) หลังจากนั้นแล้วจึงต่อด้วยการตรวจสอบหรือประเมินผลการปฏิบัติตามแผน (C) ว่าผลที่ได้นั้นเป็นไปตามที่คิดไว้มากน้อยแค่ไหน และท้ายที่สุดก็นำผลที่ได้จากการประเมินไปดำเนินการต่อ เป็นไปตามความเหมาะสม (A) หากผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามที่วางแผนเอาไว้ ก็ให้จัดทำมาตรฐานวิธีการดำเนินการนั้นเพื่อกิจกรรมลักษณะเดียวกันต่อไป แต่ถ้าหากผลที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามแผน อาจจำเป็นต้องคิดปรับเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนเป้าหมายเปลี่ยนแผน หรือเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติก็ได้

2. เมื่อต้องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเริ่มจากการระบุปัญหาและคิดค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยการกำหนดเป็น (P) และลงมือแก้ปัญหาให้เป็นไปตามแนวทางๆ (D) ซึ่งความเป็นจริงปัญหา หรืออุปสรรคต่างๆ อาจจะได้รับแก้ไขเยียวยาได้สำเร็จ หรือไม่สำเร็จก็ได้ จึงจำเป็นต้องตรวจสอบผลลัพธ์และประเมินวิธีการแก้ปัญหาที่ได้เลือกไว้ (C) และท้ายที่สุดเมื่อได้ผ่านการตรวจสอบและประเมินผลแล้วหากวิธีการแก้ปัญหานั้นๆ เป็นวิธีที่ถูกต้องให้นำวิธีนั้นใช้กับปัญหาในลักษณะเดียวกันในอนาคตต่อไป แต่ถ้าหากวิธีการแก้ปัญหานั้นไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ให้ลองหาทางคิดวิธีการใหม่ หรือเริ่มต้นระบุปัญหาใหม่ (A)

การนำวงจรสู่ความสำเร็จมาแก้ปัญหาในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานฝ่ายธุรการจำนวน 3 งาน คือ งานด้านสารบรรณ งานการเงินและบัญชี และงานพัสดุ เพื่อพัฒนาการบริหารงานธุรการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษาต่อไปดังนี้

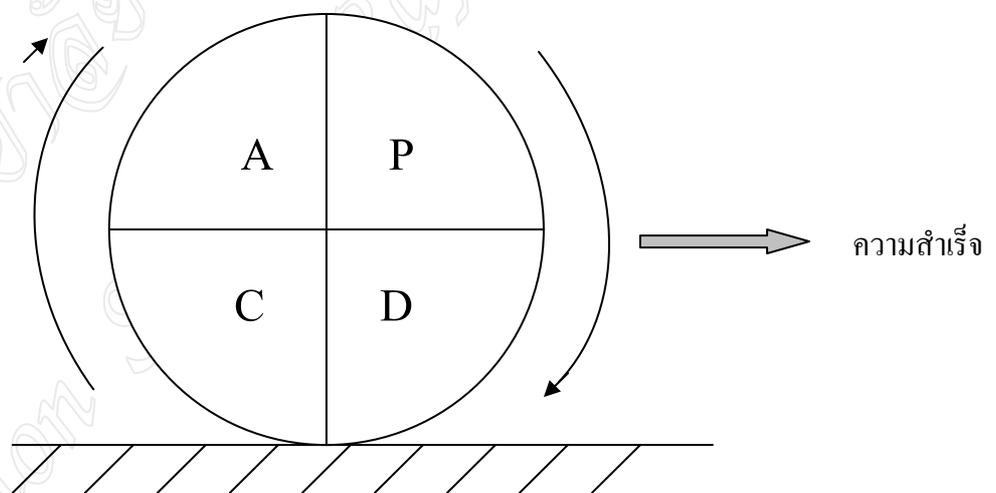




ภาพที่ 2.6 วงจรกระบวนการการทำงาน

ที่มา : วีระพล บดีรัฐ(2543 : 18)

เกษม พิพัฒน์ปัญญานุกูล (2541 : 95-139) ได้กล่าวถึงวงจรควบคุมคุณภาพงานไว้ดังนี้ วงจรควบคุมคุณภาพงาน เป็นหัวใจที่สำคัญยิ่ง ในการที่กลุ่มควบคุมคุณภาพงาน (Q.C.Circle) จะดำเนินการปรับปรุงงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย วงจรในการควบคุมคุณภาพ เป็นหลักในการดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างหนึ่ง เดมิ่ง เป็นคนแรกที่คิดค้นหลักการนี้ ชาวญี่ปุ่นได้นำหลักการของ เดมิ่ง ไปใช้อย่างแพร่หลายและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้นำไปใช้ในกิจกรรมควบคุมคุณภาพงาน จนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของวงจรในการควบคุมคุณภาพงาน (เกษม พิพัฒน์ปัญญานุกูล. 2541 : 134)

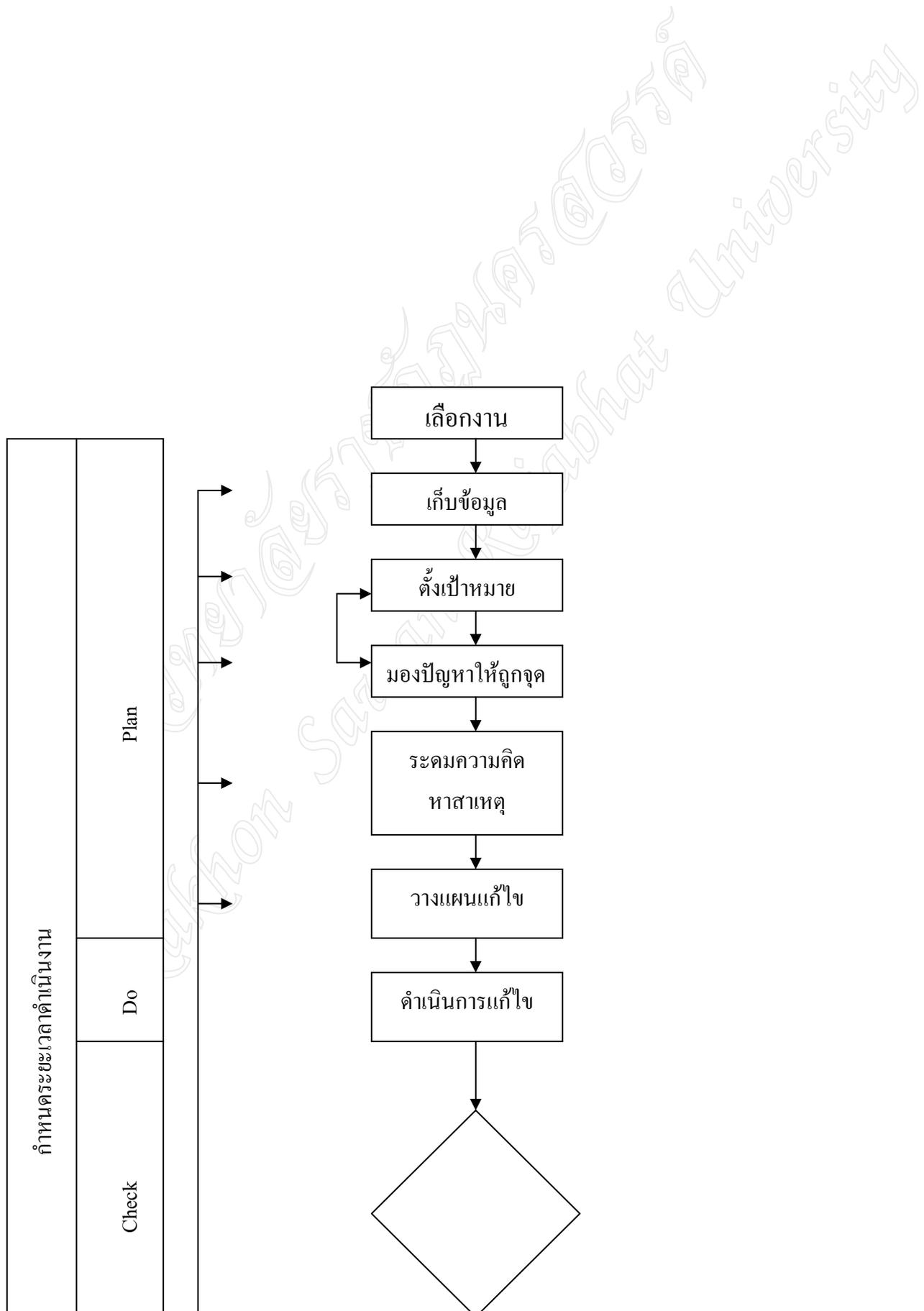


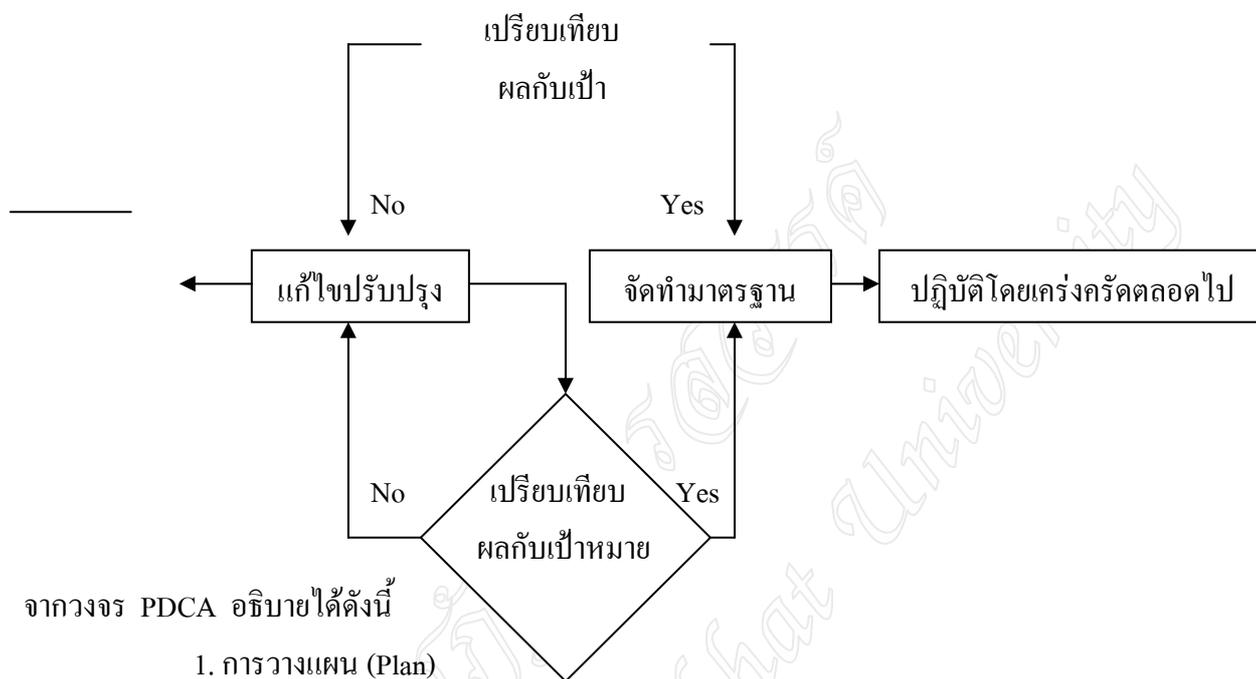
ภาพที่ 2.7 แสดงวงจรการทำงาน (Deming Cycle)

ที่มา : เกษม พิพัฒน์ปัญญานุกูล (2541 : 134)

- Plan หมายถึง การวางแผน
- Do หมายถึง การนำแผนมาปฏิบัติ
- Check หมายถึง การติดตามผลการปฏิบัติว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่

Action หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้





1. การวางแผน (Plan)

ภาพที่ 2.8 แสดงขั้นตอนการทำการกิจกรรมของกลุ่มควบคุมคุณภาพงาน

ภาพงาน

ที่มา : เกษม พิพัฒน์ปีณานกุล(2541 : 135)

มเข้าใจใน

หลักการและวิธีการของการทำการกิจกรรมควบคุมคุณภาพงาน

1.2 เก็บข้อมูลเพื่อคุณภาพเดิม ในการเก็บข้อมูลจำเป็นต้องออกแบบฟอร์มเพื่อให้สะดวกในการเก็บข้อมูลแล้วพยายามแปลงข้อมูลออกมาในรูปของสถิติ เช่น กราฟเส้นตรง กราฟวงกลม เป็นต้น ส่วนระยะเวลาในการเก็บข้อมูลขึ้นอยู่กับความยากง่ายของงานที่ต้องการจะปรับปรุง

1.3 ตั้งเป้าหมาย พิจารณาจากสภาพเดิมของงานแล้วตั้งเป้าหมายในการปรับปรุงงาน พร้อมกับกำหนดระยะเวลาดำเนินงาน

1.4 มองปัญหาให้ถูกจุด เพื่อให้การปรับปรุงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องรู้ว่าปัญหาหลักคืออะไรกันแน่ แล้วเข้าไปปรับปรุงจุดนั้นก่อนเป็นอันดับแรกโดยใช้แผนภูมิพาร์โต (Pareto Diagram) เข้าช่วยในการค้นหาปัญหาหลัก

1.5 ระดมความคิดหาสาเหตุ นำปัญหาหลักที่ได้จากการวิเคราะห์ในข้อ 1.4 มาค้นหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไรกันแน่ โดยใช้ผังก้างปลาเข้าช่วย

1.6 วางแผนแก้ไข นำสาเหตุต่างๆ ที่วิเคราะห์ได้จากข้อ 1.5 มาวางแผนแก้ไข โดยกำหนดวิธีแก้ไขผู้รับผิดชอบและระยะเวลาในการดำเนินงาน

2. การนำแผนมาปฏิบัติ (Do)

2.1 การดำเนินการแก้ไข ปัญหาใดๆ ที่กลุ่มควบคุมคุณภาพ สามารถแก้ไขได้เองก็ดำเนินการได้ทันที ส่วนปัญหาใดที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่นๆ ก็ให้แจ้งผ่านผู้บังคับบัญชาเพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินงาน

3. การติดตามผล (Check)

3.1 การเปรียบเทียบผลกับเป้าหมาย นำผลที่ได้จากการดำเนินการเปรียบเทียบกับเป้าหมาย ถ้าผลที่ได้เป็นที่พอใจ คือ ใกล้เคียงกับเป้าหมายก็ให้จัดทำมาตรฐานไว้ ถ้าผลที่ได้ไม่เข้าสู่เป้าหมายก็ให้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงใหม่

4. การปรับปรุงแก้ไขและจัดทำมาตรฐาน (Action)

4.1 เมื่อผลที่ได้ใกล้เคียงกับเป้าหมาย

4.1.1 จัดทำมาตรฐานการทำงาน นำวิธีการแก้ไขที่ได้ผลจัดทำเป็นมาตรฐานการทำงานให้ทุกคนปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด เพื่อป้องกันมิให้ปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นซ้ำอีกและเมื่อเวลาสับเปลี่ยนตำแหน่งผู้ที่ย้ายมาใหม่จะได้ปฏิบัติถูกต้องตามมาตรฐาน

4.2 เมื่อผลที่ได้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

4.2.1 แก้ไขปรับปรุง เมื่อปรากฏว่าที่นำมาแก้ไขไม่สามารถทำให้การปรับปรุงเป็นไปตามเป้าหมายกลุ่มควบคุมคุณภาพงาน สามารถดำเนินการได้ 2 กรณีดังนี้

กรณีที่ 1 แก้ไขปรับปรุงแผนงานวิธีการที่กำหนดไว้ขั้นต้นอีกเพียงเล็กน้อยแล้วดำเนินการแก้ไข

กรณีที่ 2 พิจารณาแผนใหม่หมดตั้งแต่ขั้นตอนมองปัญหาให้ถูกจุดจนกระทั่งขั้นตอนวางแผนแก้ไข แล้วดำเนินการแก้ไข

จากที่ได้มีนักวิชาการ ได้กล่าวถึงวงจร PDCA พอสรุปได้ว่าการนำวงจรสู่ความสำเร็จมาแก้ปัญหาในการบริหารงานของผู้บริหารหรือวงจรสู่ความสำเร็จเป็นเทคนิคในการปรับปรุงงานหรือการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและยังเป็นเทคนิคในการแก้ปัญหาให้กับบุคคลทุกระดับได้ปฏิบัติภารกิจงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลงานที่น่าพึงพอใจในทุกขั้นตอนจะช่วยให้เราเกิดการเรียนรู้ ฝึกให้คิดในเชิงวิเคราะห์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

วิจิต รุ่งศรีทอง (2545) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด

นครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาต่างๆ โดยภาพรวมมีปัญหายุ่งยากในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีปัญหายุ่งยากในระดับปานกลางทุกด้าน โดยการป้องกันและแก้ไขปัญหามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การส่งต่อ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การส่งเสริมนักเรียน 3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพของบุคลากร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ โดยผู้บริหารงานมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าผู้ปฏิบัติงานทุกด้าน

4. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพของบุคลากร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน 5. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน เมื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายคู่ ปรากฏดังนี้ 5.1 ด้านการบริหารจัดการ บุคลากรโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าบุคลากรโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก 5.2 ด้านการส่งเสริมนักเรียน บุคลากรโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าบุคลากรโรงเรียนขนาดเล็ก 5.3 ด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหา บุคลากรโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าบุคลากรโรงเรียนขนาดเล็ก 6. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

สมพร สระบัว (2546) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติงาน ด้านปัจจัยของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และควรให้ความสำคัญในการให้ครูที่ปรึกษา มีการประชุมแลกเปลี่ยน ความรู้ความเข้าใจและดำเนินการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โรงเรียนมีการปฏิบัติด้านกระบวนการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง และควรให้ความสำคัญในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาส่วนตัวของนักเรียน โดยการให้มีการจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนที่เรียนช้าหรือเรียนอ่อน โรงเรียนมีการปฏิบัติด้านผลผลิตของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง และควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับ ความมีระเบียบวินัย และการเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การจัดการและการแก้ปัญหา

สุรพล เฟื่องแจ่ม (2544) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอายุต่างกัน อาชีพต่างกัน และเป็นผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผู้ปกครองนักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรสา ใจสบาย (2540) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่าระดับการประเมินปัจจัยที่เกี่ยวข้องของโครงการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมมีลักษณะที่เป็นอยู่ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ลักษณะที่เป็นอยู่ด้านคุณลักษณะของครูแนะแนว ด้านการสนับสนุนของผู้บริหารและด้านเครื่องมือจัดบริการแนะแนว อยู่ในระดับปานกลาง ลักษณะที่เป็นอยู่ ด้านงบประมาณและด้านห้องแนะแนว อยู่ในระดับน้อย ระดับการประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการแนะแนว โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการปฏิบัติด้านบริการศึกษาและสำรวจข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านบริการสารสนเทศ ด้านบริการจัดวางตัวบุคคล และด้านบริการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ระดับการปฏิบัติด้านบริการให้คำปรึกษาอยู่ในระดับมาก ระดับการประเมินผลผลิตของโครงการ ด้านคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์โดยภาพรวม นักเรียนมี คุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ใน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

โคลฮาเบอร์ และสโครเดอร์ (Kornhaber & Schroeder : 1975) ได้ศึกษาผู้ถูกทดลองที่เป็นเด็กกตัญญู จำนวน 42 คน ให้อ่านคู่มือที่เป็นเด็กแสดงการปะทะสัมพันธ์กับของหวาดกลัวและไม่หวาดกลัว ปรากฏว่า ผู้ถูกทดลองที่คู่มือซึ่งเป็นเด็กแสดงการปะทะสัมพันธ์กับของหวาดกลัวมีทัศนคติที่ดีต่อมากกว่ากลุ่มที่คู่มือเป็นเด็กแสดงการปะทะสัมพันธ์กับของไม่หวาดกลัว แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการวัดเกี่ยวกับการพฤติกรรมหลีกเลี่ยง นอกจากนี้ยังศึกษาลักษณะของตัวแบบที่มีผลต่อการลดความวิตกกังวลในการสอบอีกด้วย

แมกโคบี และมาร์ติน (Maccoby and Martin : 1983) ได้ศึกษากระบวนการสังคมประภคในครอบครัว ซึ่งแสดงถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก โดยได้วิเคราะห์ผลการอบรมเลี้ยงดูพบว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะมิติรัก โดยพ่อแม่แสดงการยอมรับและตอบสนองความต้องการของเด็ก จะทำให้เด็กมีสุขภาพจิตดีกว่าการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรับรู้ว่าเป็นพ่อแม่เกลียดชังเด็ก ด้วยการไม่ยอมรับและตอบสนองความต้องการของเด็ก แต่เมื่อพิจารณามิติที่เข้มงวดกวดขัน โดยพ่อแม่ควบคุมและเรียกร้องให้เด็กทำตามและพบว่า พ่อแม่ที่รักเด็กนั้นมีทั้งที่เข้มงวดให้เด็กทำตามกฎและพ่อแม่ที่ยืดหยุ่นมากกว่าควบคุมบังคับเด็กน้อย ไม่ควบคุมเลย ซึ่งผลจากการที่พ่อแม่ควบคุมจะทำให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดีกว่า ที่สำคัญก็คือวิธีการควบคุมทั้ง 2 วิธี คือ การควบคุมทางจิตและการควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก ผลพบว่า การควบคุมทางจิตจะทำให้เด็กมีสุขภาพที่ดีกว่า วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอำนาจควบคุม โดยทั้งการอบรมเลี้ยงดูดูแลเอาใจใส่ และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมก่อให้เกิดความวิตกกังวลในเด็กได้ แต่การอบรมเลี้ยงดูแบบการใช้อำนาจควบคุมนั้น พ่อแม่วางกฎเข้มงวดอย่างเป็นรูปธรรม ถ้าไม่ทำตามจะถูกลงโทษทางกายและหรือการลงโทษทางจิตด้วย เด็กเกิดความวิตกกังวลว่าถ้าขัดขืนไม่ทำตามหรือทำผิดกฎนั้นก็จะถูกลงโทษได้รับความเจ็บปวดทั้งกายและใจ ในขณะที่การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ พ่อแม่จะปลุกฝังโดยใช้การควบคุมทางจิตใจ ให้เด็กเกิดความรู้สึกผิดขึ้นในใจ และจะเกิดความวิตกกังวลขึ้น เมื่อตนจะทำพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ทำตามคำแนะนำของพ่อแม่ เด็กจึงเกิดความวิตกกังวลต่ำกว่า นอกจากนี้ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบดูแลเอาใจใส่จะมีความมั่นใจในตนเองสูง แต่เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบใช้อำนาจควบคุมจะขาดความมั่นใจในตนเอง มีลักษณะที่พึ่งพิงสูงและไม่ค่อยมีความสุข

เคนเนดี (Kennedy : 1990) ได้วิจัยเพื่อตรวจสอบรูปแบบการฝึก การบริหารความโกรธ กับนักโทษที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว โดยให้กลุ่มทดลองได้รับการฝึกการควบคุมความโกรธ และมีการให้คำปรึกษาโดยสอนกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม โดยใช้ระยะเวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ เป็นจำนวน 23 ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลา 3 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้สอนวิธีการดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่าผู้รับการทดลองในกลุ่มทดลอง ลดความโกรธลงเมื่อถูกกระตุ้นด้วยสถานการณ์จำลอง และมีพฤติกรรมตอบสนองตอบทางวาจาเหมาะสมขึ้น และพบว่ากลุ่มทดลองยังคงลดความโกรธเมื่อถูกกระตุ้น และมีพฤติกรรมทางวาจาเหมาะสม เมื่อมีการติดตามผล 2 เดือนหลังเสร็จสิ้นการทดลองไปแล้ว

สเท็ค (Stack : 1991) ได้วิจัยเพื่อประเมินโปรแกรมการควบคุมตนเองตามแนวพฤติกรรมปัญญานิยม ที่มีต่อพฤติกรรมกระทำผิดของผู้มีพฤติกรรมก้าวร้าวเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมก้าวร้าวที่สังเกตภายนอก และรายงานพฤติกรรมด้วยตนเองลดลงกว่ากลุ่มควบคุม ผู้รับการทดลองในกลุ่มควบคุมไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมตนเอง ผลของการทดลองสามารถสรุปอ้างอิงไปสู่สถานการณ์ในโรงเรียนและที่พักอาศัย โดยการประเมินจากครูและพ่อแม่ พบว่ากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ ได้ให้การสนับสนุนกรอบแนวคิดในการวิจัย แนวพฤติกรรมปัญญานิยมในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมที่มีปัญหาอื่นๆ ทั้งในสถานการณ์ที่บ้านและโรงเรียน นอกจากนี้ในงานวิจัยยังได้พบสาระที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะอนุมานว่า กระบวนการทดลองตามกรอบพฤติกรรมปัญญานิยมมีความสำคัญในการประสานระหว่างภายในและภายนอก เพราะผู้รับการทดลองไม่เพียงแต่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงเพียงอย่างเดียว แต่เขามีการเปลี่ยนแปลงภายใน (ความคิด ความรู้สึก) ไปด้วย ซึ่งได้จากคะแนนมาตรฐาน RACT และเขาเริ่มที่จะเข้าใจโลกว่า น่าระแวง น่าตระหนก หรือถูกคุกคาม น้อยลง และเชื่อว่าการแก้ปัญหาด้วยวิธีการไม่ก้าวร้าวสามารถกระทำและฝึกให้ประสบความสำเร็จได้

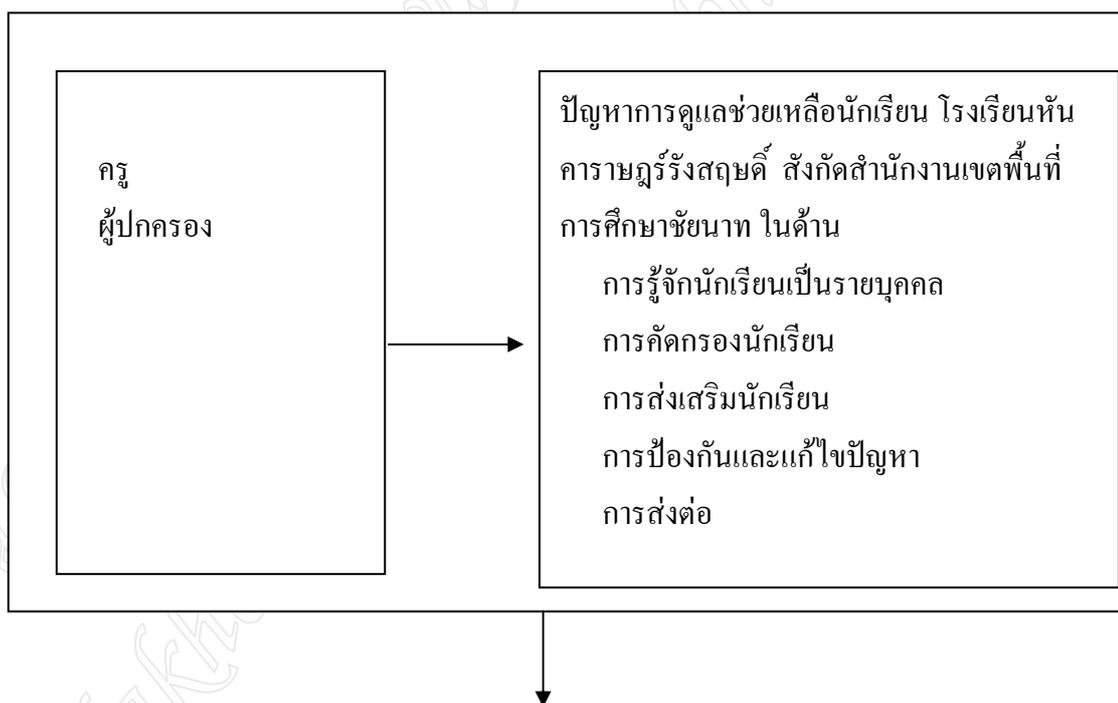
เบมริน (Baumrind : 1991) ได้ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ คือแบบดูแลเอาใจใส่ แบบใช้อำนาจควบคุม แบบรักตามใจ และแบบปล่อยปละละเลยกับพัฒนาการของวัยรุ่น ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบดูแลเอาใจใสนั้น จะทำให้อายุรุ่นมีพัฒนาการที่ดีที่สุด คือเด็กจะมีความมั่นใจในตนเองมากที่สุด มีพฤติกรรมที่สังคมพึงประสงค์ที่สุด และแสดงให้เห็นว่า มีความสามารถทางพุทธิปัญญาดีที่สุดในตอนโต โดยเฉพาะพัฒนาการทางสังคมและบุคลิกภาพนั้นวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ สามารถปรับตัวตามสถานการณ์ได้ดี ควบคุมตนเองได้

ดีมีลักษณะเป็นมิตร และแม้ว่าวัยรุ่นมักมีปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนหลายอย่าง แต่วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบดูแลเอาใจใส่ มีปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนน้อยที่สุด ตรงกันข้ามกับวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ หรือแบบใช้อำนาจควบคุมเด็กจะมีพฤติกรรมวิตกกังวล และมีลักษณะพึ่งพิงขาดความเชื่อมั่นในตนเองตัดสินใจเองไม่ได้ นอกจากนี้ผลของการอบรมเลี้ยงดูทำให้วัยรุ่นมีพัฒนาการแตกต่างกัน ในเรื่องความสามารถในการใช้เหตุผล วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบดูแลเอาใจใส่ทำให้เด็กรู้จักคิดพิจารณาเหตุการณ์โดยใช้เหตุผล สามารถประเมินได้ว่าจะตอบสนองต่อสถานการณ์ไหนอย่างไร จึงสามารถปรับตัวและใช้ชีวิตทั้งด้านส่วนตัวและสังคมได้ เพราะการอบรมเลี้ยงดูแบบดูแลเอาใจใส่เป็นพื้นฐานสอนให้วัยรุ่นเป็นผู้มีลักษณะการใช้เหตุผลในการคิด ในขณะที่เด็กซึ่งขาดลักษณะการใช้เหตุผลในการคิดเนื่องจากได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ นอกจากจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงแล้วยังขาดความสามารถในการประเมินสถานการณ์ทำให้ไม่สามารถกำหนดการตอบสนองได้โดยพิจารณาเหตุผล จึงมักมีความวิตกกังวลและรู้สึกผิดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ขาดโครงสร้างที่มั่นคงทางบุคลิกภาพ ส่วนวัยรุ่นที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จะมีปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากที่สุด รวมทั้งมีความวิตกกังวลสูงด้วย ทั้งนี้เนื่องจากเด็กขาดที่พึ่งทางด้านจิตใจ ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ใดๆ แม้แต่ในเรื่องสำคัญ จึงกดดันทำให้เด็กกลุ่มนี้มีความวิตกกังวลสูงด้วย

จากผลการวิจัยในประเทศและต่างประเทศจะเป็นการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษาที่แสดงถึงพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนวัยเรียน ทั้งนี้เกิดจากการเลี้ยงดูในครอบครัวและจากการเลียนแบบพฤติกรรมที่ได้พบเห็น ซึ่งทำให้เกิดการเบี่ยงเบนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ซึ่งระบบการช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนในด้านการส่งเสริมนักเรียน การแก้ไขปัญหาและวิธีการรวมถึงเครื่องมือที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังนั้นการพัฒนา รูปแบบของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้วิจัยต้องการพัฒนาเพื่อให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความเหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนหัตถการราษฎรรังษฤษดิ์ และทำให้นักเรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ พัฒนาตนเองตลอดชีวิต ประสบความสำเร็จ โดยมีความร่วมมือจากบุคลากรทางการศึกษาใน โรงเรียนทุกระดับและผู้ปกครองหรือชุมชน

กรอบความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงใน



ช่วงที่ 2 รูปแบบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน





ภาพที่ 2.9 แสดงกรอบความคิดในการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University